

"Nordisk vitalisme"

Undervisningsplan for vårsemesteret 2014

Emneansvarlig: Eirik Vassenden

Fredager 12.15–14.00, seminarrom 326, HF-bygget

Kursbeskrivelse:

Seminaret "Nordisk vitalisme" er et historisk og tematisk orientert kurs som konsentrerer seg om fenomenet *vitalisme* i nordisk litteratur fra 1900 til 1940, og har et todelt siktemål. For det første skal vi drøfte tilsynekomsten og utbredelsen av antirasjonelt tankegods og livsdyrkende impulser i samtidens litteratur – en lite påaktet side av den nordiske tidligmodernismens historie. For det andre skal vi nyllese noen sentrale forfatterskaper og verker fra denne perioden, med vekt på å *rekontekstualisere* disse tekstene, føre dem tilbake til en idéhistorisk sammenheng de ofte har blitt lest ut av. For det tredje skal vi se hvordan dette idéstoffet også kan gjenfinnes i samtidslitteraturen.

Kurset fokuserer spesielt på utvekslingen mellom estetikk og ideologi i periodens litteratur, og metodisk legges det opp til et vekselspill mellom selektive nærlesninger og bredere symptomale perspektiveringer.

17.01.: Vitalismen i nordisk litteratur ca. 1900–1940 (EV)

Kurspresentasjon, pensumgjennomgang og introduksjon til et halvglemt begrep. Bjørnstjerne Bjørnson: "Salme II" (1877), Knut Hamsun: utdrag fra *Pan* (1893), Kristofer Uppdal: "Bloddrope-trall" (1919), Vassenden 2012, "Innledning", s. 13–52.

24.1. Hva er vitalisme? Filosofi og idéhistorie (EV)

Friedrich Nietzsche: fra *Saaledes talte Zarathustra. En Bog for Alle og Ingen. Paa Dansk ved Louis v. Kohl, med Fortale af Harald Høffding*. København: V. Pio [1911] **ca. 30 s.**

Henri Bergson: fra *Den skapande utvecklingen. Om livets betydelse. Till svenska af Algot Ruhe* [1911]. Stockholm: Wahlström & Widstrand **ca. 40 s.**

Hans Driesch: fra *The Science and Philosophy of the Organism*. London: Adam and Charles Black [1908]. **8 s.**

Sven Halse 2004: "Vitalisme – fænomen og begreb", i *Kritik* 171. **8 s.**

Horst H. Freyhofer: "Driesch's Vitalism: A Theory of the Good", i *The Vitalism of Hans Driesch*.

Vassenden 2012, kap. 1.

31.1. Radikal og/eller reaksjonær? Vitalismen og moderne liv (EV)

Johannes V. Jensen: *Hjulet* (1905) **70 s.**

Knut Hamsun: *Markens Grøde* (1917) **60 s.**

Knut Hamsun: "Fra det ubevidste Sjæleliv" (1893), **16 s.**, "Bondekulturen" (brev til Johannes V. Jensen, fra *Tilskueren*, 1908), **27 s.**

Johannes V. Jensen: "Maskinerne", fra *Den gotiske Renaissance* (1901) **30 s.**

Jeffrey Herf: fra "Reaksjonær modernisme", i *Agora* 2001. **20 s.**

Henning Howlid Wærp: "Isak - igjen dagens mann? Økokritikk i *Markens grøde*" **10 s.**

Vassenden 2012, kap. 4.

14.02. Lyrisk vitalisme I: Ekspresjonisme (EV)

Kristofer Uppdal: fra *Elskhug* (1919) og *Altarelden* (1920) **20 s.**

Utdrag fra *Galberget* (1936) og *Hagamannen* (1939) **10 s.**

Louis Kvalstad, fra *Rosa og svart* (1938) og - og *elvene strømmer* (1940) **ca. 10 s.**

Vassenden 2012, kap. 5.

21.02. Vitalisme som kulturkamp I: sunn og syk kunst

Christen Collin 1894: fra *Kunsten og Moralen*. Kjøbenhavn: Gyldendal. **Ca. 10 s.**

Arne Garborg: "Troen paa Livet. (Et Stykke religiøs Udvikling)", i *Samtiden*, 1895. Bergen: John Griegs Forlag. **8 s.**

Vilh. Andersen 1904: fra *Bacchustoget i Norden*. København: Schubotheske Forlag. **ca. 10 s.**

Christen Collin 1913: fra *Kampen om kjærlighed og kunst*. Kristiania: Aschehoug. Kapittelet "Troen paa naturen" **25 s.**

Christen Collin 1914: fra *Det geniale menneske*. Kristiania: Aschehoug. Kap. "Hvad er kultur?", **ca. 18 s.**

Jon Hellesnes 2001: "Garborg og Nietzsche", i *Norsk Litterær Årbok 2001*. Oslo: Det Norske Samlaget.

Vassenden 2012, kap. 2.

7.3. Slekt, livsstrøm og selvoppholdelsesdrift (EV)

Kristofer Uppdal: Fra *Dansen gjennom skuggeheimen* (10 bd., 1911–1924): *Trolldom i lufta* (1912) eller *Herdsla* (1924) **60 s.**

Olav Duun: *Menneske og maktene* (1938) **70 s.**

Heming Gujord 2000: "Vitalistiske drag i Olav Duuns diktning", i *Norsk Litterær Årbok 2000*. Oslo: Det Norske Samlaget.

Vassenden, kap. 6.

14.3. Lyrisk vitalisme II: Kristendom, viltvoksende språk og det nasjonale (EV)

Olav Aukrust: *Himmelvarden*, **ca. 8 s.**

Olav Nygard: *Ved vebande* (1923), **ca. 10 s.**

Tore Ørjasæter: *Elvesong* (1932) **ca. 5 s.**

Jakob Sande: fra *Frå Sunnfjord til Rio* (1933) og *Villskog* (1936). **ca 5 s.**

21.3. Blod, jord, odel og det lille livet (EV)

Tarjei Vesaas: *Det store spelet* (1935) **60 s.**

Tarjei Vesaas: "Naken", novelle fra *Vindane* (1957) **3 s.**

Walter Baumgartner: "Det store spelet og Blut und Boden. Mystikk og kritikk i Bufast-bøkene av Tarjei Vesaas", i *Syn og Segn* 83, 1977. Oslo: Det Norske Samlaget. **16 s.**

Ole Martin Høystad: "Bygdeverdiar i Det store spelet av Tarjei Vesaas", i *Syn og Segn* 86, 1980. **10 s.**

Vassenden 2012, kap. 10.

28.3. Vitalismen som kulturkamp II: Kulturradikalere i orgonkammeret (EV)

Helge Krog: "Individualismens krise" (1937). **9 s.**

André Bjerke: fra *Syngende jord* (1940) og *Fakkeltog* (1942) **ca. 10 s.**

Wilhelm Reich: fra *Orgasmens funksjon*. Oslo: Pax Forlag, **ca. 20 s.**

Vassenden 2012, kap. 8.

Leif Longum (1986): "Utopien: Det frie menneske i det frie samfunn", i *Drømmen om det frie menneske. Norsk kulturradikalisme og mellomkrigstidens radikale trekløver: Hoel - Krog - Øverland*. **35 s.**

4.4. Vitalisme, kropp og kjønn (EV)

Åsmund Sveen: fra *Andletet* (1932), *Jordelden* (1933), *Brunnen* (1963) og *Tonemestereren* (1966). **ca 10 s.**

Aslaug Vaa: fra *Villarkonn* (1936) og *Fotefar* (1947) **ca. 10 s.**

Marie Takvam: fra *Dåp under sju stjerner* (1952), *Signal* (1959) og *Mosaikk i lys* (1965) **ca. 10 s.**

Agnes von Krusenstjerna, *Av samma blod* (1935), **ca. 50 s.**

Vassenden 2012, kap. 13.

11.4. Lyrisk vitalisme III: Modernisme som livsdyrking (EV)

Artur Lundkvist, ur *Glöd* (1928) och *Svart stad* (1930), **ca 25 s.**

Harry Martinson, ur *Nomad* (1931), **ca 10 s.**

Karin Boye, ur *Härdarna* (1927) och *För trädets skull* (1935) , **ca 20 s.**

Rolf Jacobsen, fra *Jord og jern* (1933)

Sven Stolpe, fra *Livsdyrkare. Studier i modern primitivism* (1931), **23 s.**

25.4. Vitalisme og heroisme i *the new age* (EV)

Finn Alnæs: *Koloss* (1963), ca. 60 s.

Collin: fra *Det geniale menneske*. Kristiania: Aschehoug. "Hvad er geni?", ca. 10 s.

2.5. Oppsummering? Samtidsvitalismer (EV)

Kritikken av vitalismen. Nynietzscheanisme, deleuzianisme og økokritikk

Thure Erik Lund: *Språk og natur* (2005), ca 40 s.

Camille Paglia: *Sexual Personae. Art and Decadence from Nefertiti to our Time* (1991), ca. 15 s.

Kjartan Hatløy: fra *Og riket er vårt, damti damti* (2006), ca. 5 s.

Aina Villanger: fra *Langsang. Et flytans habitat* (2012), ca. 5 s.

Lars Skinnebach: fra *Øvelser og ritualer* (2011), ca. 5 s.

Johan Jönson: fra *Efter arbetsschemat* (2008), ca. 5 s.

Øyvind Rimbereid: fra *Orgelsjøen* (2013), ca. 5 s.